

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Teksto rašymo užduotys

2008 m. valstybinis brandos egzaminas
(pakartotinė sesija)

2008 m. birželio 17 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

I. PUBLICISTINIO SAMPROTAUJAMOJO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 450–500 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Ar sunku būti savimi?**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

*Many dvi sielos grumias nuolatos!
Viena kitos norėtų atsiskirti;
Viena, pilna troškimų ir geismų,
Už žemiškos, šiurkščios būties kabinas;
Antroji kyla lig pačių esmių
Ir nyra į giliausius vandenynus.*

Johanas Volfgangas Gėtė, „Faustas“

Mėgstu pažiūrėti televiziją, tad matau tą beprasmį kraipymąsi, sekimą vienas kitu. Tą jaunimą, kuris nori būti madingas netgi kalbėdamas, iškraipydamas lietuvių kalbą. Tuos dalykus labai skaudžiai išgyvenu. Tiesa yra tokia, kad mada sugriauna visą kultūrą, priverčia sekti, kopijuoti, beždžioniauti.

Bronius Kutavičius, kompozitorius

Jo pačio praktika rodė jam, kad „kunigavimas“ ir „poetavimas“ yra du visai skirtingi, jeigu ne priešingi, pašaukimai. Tad kam juos būtinai jungti? „Kaip kunigas, aš ne poetas, o kaip poetas, aš ne kunigas.“ Štai formulė, kuria Liudas Vasaris save apgaudinėjo ilgą laiką.

Vincas Mykolaitis-Putinas, „Altorių šešėly“

2. Parašykite 450–500 žodžių publicistinį samprotaujamąjį rašinį tema „**Ar vis dar aktualus siekis keisti pasaulį?**“

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

*Sugverusi gadynė! Ir, deja,
Aš gimęs tam, kad pataisyčiau ją.*

Viljamas Šekspyras, „Hamletas“

Kiek galimybių keisti šiuolaikinį pasaulį turi rašytojas?

Menininkas – tai nervai, ir jam gal net nereikia įsipareigoti. Rašytojas K. Vonegutas yra palyginęs rašytoją su kanarėle, kurią šachtininkai ima kartu su savimi po žeme. Ji daug anksčiau nei žmogus pajunta metano dujas ir ima blaškytis, taip įspėdama apie pavojų. Tai įspūdinga metafora, bet ir analizuodami ją turėsime pripažinti, kad viskas vyksta savaime.

Iš Antano Šimkaus interviu su rašytoja Vanda Juknaite

Visų mūsų atgimimų ir laisvės kovų šlovingieji puslapiai buvo rašomi ne tik įsakymais iš valdžios ar Bažnyčios aukštybių. Sustiręs pankelis prie Sausio 13-osios laužų ar pernakt už Lietuvą rožinį kalbanti bobulė buvo ne menkesnė jėga ir ne mažesnis stebuklas už ginkluotus rūmų gynėjus. Ir dabar taip pat.

Julius Sasnauskas, kunigas, publicistas

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 450–500 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Juozas Aputis

ERČIA, KUR GAIVUS VANDUO

(Ištrauka)

Stengdamasi nusikratyti minčių apie ją stebinčią ir jos ištroškusią jėgą, sesuo pakilo nuo akmens, atplaukė prie mažosios, pakėlė ją ir ėmė bučiuoti, o ši žodžiais greit pasakė tai, ko sesuo labai nenorėjo:

– Tik jau neimk verkti. Žliumbti reikia mums, nes tu išvažiuoji.

Prie užtvankos pūtuodamas atlėkė šuniukas, kūlvirsčiais jis puolė nuo kranto ir ėmė lakti vandenį, o mažoji privertė jį išsimaudyti.

Netrukus iš trijų pusių į namus sugrįžo tėvas, motina ir dukterys. Išsimaudęs šuniukas vėl voliojosi kieme, o mažoji sesers paklausė:

– Ar tu pas mus dažnai atvažiuosi? Mokysies, mokysies, pavargsi ir atvažiuosi į užtvanką išsimaudyti?

Šuniukas tuo metu sukluso, galimas dalykas, jis kai ką ėmė suprasti, vanduo labai pagyvina smegenis. Sesuo mažajai atsakė:

– Žinoma, atvažiuosiu.

Tai buvo gana liūdnas atsakymas. Kai ką turbūt aiškiai suprato ir ji pati: kad nebegalima išvažiavus sugrįžti taip pat; kad ji jau niekada nebebus tokia pat nei ant kalvelės, kur auga žemuogės ir kartais prisirpsta avietės, nei gaivioje užtvankoje, nors šita tyli erčia ir trauks ją metams bėgant galbūt vis labiau ir labiau, tačiau kiekvienas toks sugrįžimas reikš sugrįžimą tik į praeitį – prie violetinių dobilų, prie užtvankos akmenų, prie kalakutžolių kieme, nes tų dalykų gyvenime jau niekada jai nebebus.

Pirmasis taku, kaip ir pridera, ėjo tėvas. Jis nešė dukters lagaminą, paskui jį sekė duktė, motina, mažoji ir šuniukas. Paėjusi iki ažuolų, motina sulakstė atgal, basom kojom mušdama žole apžėlusį taką, ant tvoros ji paliko išaugtą dukters suknelę ir atnešė iš darželio gėlę, duktė ją paėmė, perduodama motinai skėtį. Šuniukas kartais užbėgdavo per dobilieną visiems už akių, norėdamas pasigirti, kad kelią ir jisai žino.

– Šitoj vietoj kadaise taip pat stovėjo didelis ažuolas, tik sykį trenkė į jį perkūnas, ir medis nužiūvo. Paskui iš jo padariau stalą ir lieptą per upelį. Liko tik trys ažuolai.

– Pasakojai, tėti.

– Kur dabar dobilai, anais metais šernas nudūrė mūsų šuniuką.

– Šnekėjai, mama.

– Tau gerai, tu išvažiuoji. O aš turiu pasilikti, – aplenkusi motiną, prie sesers pribėgo mažoji ir įsikibo į ranką.

– Greit išvažiuosi ir tu.

– Ai, dar negreit.

– Prabėgs laikas, nepajusi.

– Tu išvažiuoji, ir tau taip dabar atrodo.

Prie įkaitusio asfalto žmonės iš miško erčios atėjo greitai, o autobuso laukti ilgai nereikėjo, sustojo akstelėje, kriuksėdamas ir pūtuodamas lyg didelis šernas. Tėvas padėjo iškelti lagaminą, motina padavė dukteriai skėtį, pamatydama, kokiom akim į jos vaiką spoksojo jaunas šoferis, mažoji pasiliko kitoje griovio pusėje, nosisuko ir visai į mašiną nežiūrėjo. Greit autobusus pasijudino, nuo asfalto papūsdamas pro dūmus mėlyną smėlį, ir pasilikusieji, važiuojant mašinai, dar pamatė, kad mergaitė jiems šypsojosi ir laikė motinos nuskintą gėlę. Šuniukas viduje, matyt, pritarė mažajai – jis išsoko į plentą ir, piktai viauksėdamas, bandė autobusą pavyti ir įkasti į tekinį.

J. Aputis. Gegužė ant nulūžusio beržo – V., *Vaga*, 1986

2 TEKSTAS

Vincas Mykolaitis-Putinas

TARP DVIEJŲ AUŠRŲ

Tarp dviejų aušrų pasaulis kaip pasaka.
Iš žvilgančių bokštų veizi visareginčios akys, –
ir jų regėjimais žaviesi tu pats,
patirdamas tolimą,
paslaptinę,
nesibaigiamą,
vientisą būtį.

Rytuose jau nuspėji besiartinančią šviesą,
bet vakarų atošvaistos atgyja tavy
kaip seniai girdėtų
giedojimų aidai.

Visi daiktai kaip blankūs šešėliai
dvilypuojasi tavo regėjime,
ir tu nebežinai,
koku vardu juos vadinti.
Tavo paties būtis
nykiaais aidėjimais skrenda atgalios, –
ir tau be galo liūdna.

V. Mykolaitis-Putinas. Raštai, t. 1 – V., *Vaga*, 1989

3 TEKSTAS

Justinas Marcinkevičius

MAŽVYDAS

Pirma dalis

...SED LIBERA NOS A MALO...*

(Pirmos scenos ištrauka)

ŠPITOLNINKAI (*pasodinę ažuoliuką,
šoka aplink jį kažkokį ritualinį šokį
stūgaudami*)

Ažuolėlio trys šakelės,

Ohoho!

Ant kožnos šakelės

Trys žvaigždėlės,

Ohoho!

*Sugriebę už rankų Mažvydą, įtraukia jį į
savo šokį*

MAŽVYDAS (*atsigodęs*)

Ar nenustosit ūbavę! Šventoriuj!

Gerklė užaks...

BERANKIS

Ganytojau, taip reikia.

TIRVA

Kad prisiimtų...

MAŽVYDAS

Liaukitės, dėl Dievo!

Ką pasakysiu, kai manęs paklaus:

Kur, Mažvydai, jų sielos? Sėskit, sėskit!

*(Išėmęs iš krepšio duoną, laužo ją, dalią,
paskui iškelia didelį butelį)*

Tai kunigaikščio dovana – dėkoja

Už tai, kad jus gerai ganau. Beranki,

Paliek pirmiausia medį, kad prigytų.

Dabar užpilkim, vyrai, ant širdžių,

Kad meile ir džiaugsmu jos sulapotų.

Butelis eina per rankas

MAČYS

Ganytojau, kad šitaip visą laiką!

MAŽVYDAS

Kaip – šitaip?

* ...bet gelbėk mus nuo pikto... (lot.)

MAČYS

Kaip dabar. Aš pasakysiu:
Nemylite jūs mūsų. Duoną duodat,
Tačiau nemylit. Jūs širdis tenai,
Anapus Nemuno. Lyg mes nematom!

ŽIOBA

Tas Nemunas, sakau, tai pykčio upė.
Tyla

MAŽVYDAS

Ko gero, tu teigus: mylėt nemokam.
Aš jūsų. Jūs manęs. Ak, žodžiai, žodžiai.
Sielų nuogumą dangstom jais kaip rūbais.
Tyla

Kas gydė tavo šunvotes, Mačy?
Kas išplėšė tave iš maro, Tirva?
Kas ištiesė tau dešinę, Beranki,
Kai tu nusilpęs kabinais į krantą?
Kas, Nikodemai, priglaudė tave,
Niežų apsėstą, prausė, šveitė, tepė?

BERANKIS

Atsimenam, ganytojai.

MAŽVYDAS

Ir aš

Neužmiršau. Ne dėkingumo laukiu.

Tyla

Aš nesakau, kad taip dariau iš meilės.
Iš pareigos dariau. Iš pa-rei-gos.
Taip žmogų suprantu. Ir taip jį myliu.
Sunkus tai, vyrai, darbas. Oi, sunkus!
(Nugeria iš butelio)
Nes meilė – tai kaip vynas. Leňgva. Gėra.
Į dangų kelia. Žemės kaip ir nėr.
Tai gal nėra ligų, nėr skurdo, bado,
Tamsos ir priespaudos? Nėr dvasios maro?
Dabar priviso pranašų, kurie
„Žmogus! Žmogus!“ kartoja užsimerkę,
O to žmogaus nemato. Kas tai? Meilė?
Ak, ne su tokia meile atėjau
Iš Lietuvos į Prūsus! Dievas regi.
(Patylėjęs)
Jau trylikti, kai gyvenu tarp jūsų,
O persikelt per Nemuną bijau.
Bijau, kad pasiliksiu. Nebegrišiu.
Tik pareiga, sakau, tik pareiga...

NIKODEMAS *(svajingai)*

Dangaus aukštumas! Net galva apsvaigo.

MAŽVYDAS

Žmogaus širdies gilumas, Nikodemai.
Yra tenai kertelių, į kurias
Tik vienas Dievas žiūri. Arba velnias.

NIKODEMAS

Vis tiek dangus aukštesnis.

TIRVA

Pasigėrei.

NIKODEMAS

Ne, tu tik pažiūrėk: atrodo, lekiam

Aukštyn... arba gilyn...

MAŽVYDAS (*atsidūsta*)

Ak Nikodemai,

Šaknim – į pragarą, šakom – į dangų.

Just. Marcinkevičius. Raštai, t. 3 – V., *Vaga*, 1982